

ACC. NR. 166

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: Per Olsson
Härad: Ljunits Adress: Trelleborg
Socken: Katslösa Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1923 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

Märten ö Äldermansgille

1-3

Katslösa (Uppskrifvet av Per Olsson, Trelleborg)

[Till Sydsvenska Dagbladet Söndagsnumret]

Per Olsson
Trelleborg

Aldermansgillet och Märten

från Katslösa Lyunto N:o 8.

Då jag i eder ärade tidning ser eder önskan att från svunna tider få uppgifter om hur Märtensgillena firades vill jag efter bästa förmåga försöka nedskrifva följande:

Berättelsen gäller 1860 året och gäller Katslösa sockens Junis härad. Det märka är att det gick mycket olika till på olika orter, men jag berättar nämnda sockens seder. Aldermanssystemet och märtensgillet följdes alltid åt och gick i nummeryöjd. Men då socknen var mycket smådelat, ända till 8 åboar på samma nummer, brukades att den mest ägande tog emot aldermanssystemet mot vedslag för tunlarna, och lägg det honom att göra Märtensgillet. Under den tiden uppbär Klokkaren sin lön in natura, och Märtensdag infunno han och hans gumma sig hos aldermannen för uppberandande af lönen, som utgick efter "Mätlag". Det var då ett väldigt stök i gården, korande och gående med bröd, smör, ägg, färdöt och fläsk, och alla skulle ha Kaffe med dopp, gubbarna dito romgöte. Men värt var det vid "inmurade pannan", ty der stod Klokkaren i köksstass och mättes den nya mjölken, som slops i pannan för att deraf beredas ostar, att Klokkarens lön.

Ätta måste vara undantaget till kl 4 e.m. Ty då tog aldermannen, far på stället, fram "bys horn", en meter lång pipa af mässing, gick ut på gården och bläste åt alla fyra väderstreck, långa signaler, som betydde att nu var det tid att samlas. Inom en timme voro alla samlade och då börjad uppgörelserna af årets räkenskaper, förvarade i "bys låda". De som innehade bys föra betalande sitt arrende, fjerdingsmannen och barnmorskan fingo sin lön osv. Aldermsman, fjerdingsman och sekern voro de som skulle uppgörelsen, och stora Röttklumpar användes för att på bordet för

(352)

raperna ut aut. En ganska egendomlig uträkning då det räknades både i mark, stycken, daler, skilling, plät riksdaler och bankor, men då det ej gällde stora summor gick det snart öfver och den mest skufkunnige måste efter myrken tuckan anteckna hela året uppgörelse vilket gjordes mest på ett Tobakskarausomslag vilket mycket varligt nedlades i "bys lada".

Under tiden röktes långa pipor och dracks Romgöle i långa banor. Nu var tiden inne för alla Nyinflutade att taga fram sin "välkomst" som för var och en utgjorde en Ranna brännvin, lagret blef ofta 8 a 10 Rannor. Detta spritförädd utgjorde bestämnelsen för hur länge gillet skulle vara. Under tiden blästes det pitligt i bys horn, vilken musik var förstärkt och hördes vid mycket väder långt öfver byns ramarker.

På 10 på kvällen blästes till uppbrutt för att troppa af till den tillrådande äldermannens gård. Det blef nu denne som tog hornet om hand och ställande sig mitt på gårdsplanen kallade han de församlade ut med de mest "underbara låtar". Sexmannen tog hand om bys lada, fjerdingsmannen såg till om att "välkomsten" kom med, och så bar det väg under ett idiskt vrålande i hornet, par om par under sång och skoj. Skaran uppgick vanligen till ett 80 tal. Nu skulle rättas matengillet boija och borden stöds utskade i hela huset för att mätta denna väldiga skara af hungrige "Mannas".

Rätterna voro alltid desamma, Smör, bröd, ost, färbogar, långpolsor, brännvin och hembyggnad och vilka massor mat som Runde Konsumeras är addeles otroligt. Hela natten gick med åtände och drickelse många gånger fram på följande dag. Flera somnade från utsamman, varnade äter till och boijade äta på nytt. Och gud nåde den matmor som ej hade tillräckligt

med mat och dryck att bestå dessa bottenlösa gäster.
hon blef till en ful viss i hela socknen.

Det hände mer än en gång att grannarna blefvo väskta
vid 2 i 3 timmen på morgonen af bud från gilles-
gården som begärde på låna mat för gillet förtäring.

I detta sammanhang vill jag omtala en fall då
aldermanssystemet flutades från den frukostige Bengt
Andersson till den snåle Per Jönsson.

Fram på natten blefvo faten tomma och då det
ej fanns mer mat i huset att fylla dem med ledes på
flera af dem gubbarnas tuggbustar som legat i resej för
stekarmanarna och på andra ställen. Då mor i huset såg
detta blef hon arg och uppmanade gästerna att gå hem
och lägga sig, då hon ej ville bestå dem mera. Men
detta tog skry. Gubbarna stände till det mest infer-
naliska oväsen som tänkas kunde. Hela huset genom-
söktes och på vinden hängde tvänne stora rökte skin-
kor som nestagos och åtos upp till sist bit. Samtidigt
hade andra snokat upp en brännvinskagge under vind-
trappan vilket gjorde skinkan sälskap. På morgonen
baros alla de tomma faten ut till brunnen och så var
mårtensgillet stut på det stället, men omtalades i många
år derefter. En sak kan man säga till "Mannarnas"
nedes att grät och slagsmål, mig vetteligen aldrig före-
kom utan de trodde sig på sin grofva sätt som stora barn.

En på 1870 talet upphörde dessa mårtensgillen af
sig själf men aflöstes af stora märtensskates, men det
blef mera för storbönderna och den rika stället.

De mindre aboarna fingo ej mer vara med, och
så var märtensgillenas tid för alltid förbi, äldermännens
saga var av och den nya tiden födde nya seder.

Signatur - "Odar"

Villa Flora, Tralleborg d 20 Nov 1923

Per Olsson